

Izaja vsak četrtak in velja s poštno vredno ali v Mariboru s poštno vredno na dom za celo leto 25 din., pol leta 12.50 din., četrt leta 6.50 din. Izven Jugoslavije 46 din. Naročnina se pošlje na upravništvo "Slovenskega Gospodarja" v Mariboru, Koroska cesta 5. Lhal se doplačila do upovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru, Koroska cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravništvu sprejema naročnice, inserate in reklamacije.

Cene inseratom po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprite reklamacije so poštno proste.

Čekovni račun poštnega urada Ljubljana št. 10.603. Telefon interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

88. številka

MARIBOR, dne 6 septembra 1928

57. letnik.

Inozemstvo in naše notranje zadeve.

Raznovidni neodgovorni pomočniki radikalne vlade so tako dolgo širili vesti o izjemnem stanju na Hrvaškem, o obznani proti Radičevi stranki in posebej še, kako bo Radič zaprt, kako se nanj pripravljajo atentati itd., da so zaupniki Radičeve stranke sklenili, naj gre Radič v inozemstvo, da bo varen in da bo zunanji svet poučil o razmerah v naši državi. Radič je vcepil Hrvatom mnogo zaupanja v naklonjenost in pomoč nekaterih svetovnih in zlasti angleških politikov in tako spremlja od hrvaške strani njegovo potovanje nadeja od strani radikalne vlade pa precejšnje veselje.

Radikali so veseli Radičevega potovanja ker upajo prvič, da bo v njegovi odsotnosti nastala zmeda med Hrvati, drugi pa računajo s tem, da v inozemstvu ne bo ničesar opravil in da bo vsled tega izgubil veliko pristašev ali pa začel kako drugo politiko. Ker se tiče inozemstva, so te nade opravdane, ker se doslej še ni videlo, da bi se velesile vmešavale v notranje zadeve drugih držav in zlasti še onih na Balkanu. To so izkusili zlasti beograjski politiki, ki od velikega francoskega prijateljstva nimajo nobene koristi, in za to lahko s tem računajo tudi glede Radičevega poskusa. Za radikalno vlado bi bil položaj veliko nevarnejši in prej bi prišlo do kakšnega protesta od zunaj, če bi Radič ostal doma in če bi vlada začela s posebno nasilnimi ukrepi proti celi Hrvatski in proti ogromni večini vseh avtonomistov v Jugoslaviji.

Prave nasilne ali obznanske politike vlada proti Hrvatski in avtonomistom še ni začela in zato Radičovo potovanje še ni bilo potrebno. Kar se pri nas godi, to zunanji svet itak vidi. Angleški in ameriški listi so že z različnimi poročili pokazali, da dobro poznajo naše notranje razmere, sploh pa imajo Angleži in Francozi tako izborna uvedena in urejena diplomatsko, zastopniško, poročevalno in vsemu odkrito — tudi špijonažno službo po vsem svetu, da razmere v raznih državah mnogo bolj poznajo, kakor prebivalci dotične države. O Jugoslaviji je na primer najboljšo knjigo spisal Anglež Seton Watson in ko se iz Beograda ob ogromnem strošku pošilja toliko listov in agentov v svet s proslavljenjem centralizma in beograjske vlade, politike, in ko je toliko hlapcev in klečepalcev, ki lažejo in hvalijo vladno politiko za denar, se vendar po svetovnih listih resnično in natančno piše o naših razmerah.

To, kar zunanji svet rad in povoljno sprejema, je čista in gola resnica. To pa ni potrebno, da nosi v svet sam voditelj stranke, kar se lahko tudi drugače in po drugih poročila ali si pa svetovni politiki sami poiščejo

resnico pa naj si bo komu všeč ali ne. Resnica in suha dejstva, to je za nas na zunanji najboljše priporočilo.

Naš vladni tisk vali vso kričijo na slabem razpoloženju inozemstva napram nam na Radičovo delovanje. To je pa čisto pogrešno. Angležem je Radič sam po sebi toliko mar, kakor Pašič. Da niso naše notranje razmere res take, kakršne so in da ni res teh vzrokov, kot jih angleški listi že dolgo navajajo, bi se Angleži za Radiča prav nič ne brigali. Angleži naših razmer ne gledajo niti skozi Radičeva niti skozi kakšno drugo očala, ampak skozi svoja lastna. V prvi vrsti gledajo na vse s svojega svetovnega in preizkušnega stališča in pa kot trgovci, ki nalagajo svoje kapitale tam, kjer je varno ali tam, kjer vlada mir in red, ker so na vladi sposobni in pošteni ljudje in kjer se javne zadeve pošteno upravljajo. Pri nas je pa ravno nasprotno in bilo je tu že dovolj angleških zastopnikov, ki so se o tem z lastnimi očmi lahko prepričali.

Angleži so torej tako dobro poučeni in tako daleč, da lahko rečejo na Radičovo pripovedovanje: To že vemo, če bi pa Pašič ali kdo drugi prišel ter hvalil in zagovarjal centralizem in vladno politiko, bi pa rekli: To ni tako, to ni res.

Pa še marsikaj drugega nam kaže kako težko pride do zunanje pritiska na notranje razmere kake države. V Bolgariji je bil preobrat z umori in se še sedaj nadaljuje z atentati, v Grčiji so tudi napravili prevrat z usmrčitvijo sedmero ministrov, a so še vedno v hudih notranjih bojih, v Albaniji se bijejo republikanci in monarhisti, v Rumuniji vlada neznatna bojarska manjšina nad ogromno večino, a od nikoder ni sile, ki bi notranje spore uravnala ali pa se vsaj odločno postavila na to ali ono stran. Če pride pritisk od zunaj, potem so to branilci skupnih in splošnih političnih zadev ali pa upniki, katerih pa ni mogoče po potrebi doklicati, ampak vedno in v prvem se je treba zanašati na lastno moč.

Laž in resnica.

(Dopis iz Dravskega polja.)

Naši samostojneži ne morejo živeti brez laži in obrekovanja. To je njihovo glavno delo, njihovo edino orodje. Na svojih shodih in sestankih, po krčmah in po sejmih so: Kirbiš (nekdanji poslanec), Fric Alojz, Dobnik, Solar, Golob Jakob in drugi lagali in obrekovali, da presega že vse meje. Te svoje stare navade ne morejo in nočejo opustiti. Zdaj so zopet začeli na veliko lagati in obrekovati. Oni si tako mislijo: srbska večina v Beogradu je sklenila kuluk (tlako) za ceste, povišanje davkov, novi vojni zakon. Ljudje so nevoljni zaradi večjih davkov, recimo, lažimo, da so tega krivi ti »prokleti klerikalci«, pa se bo že nekaj laži prijelo

nerazumnih ljudi, in zopet bomo prišli na konja. In res: Kirbiš, Fric in drugi že lažejo po krčmah, pred cerkvi in pravijo: To imate sedaj: klerikalci ste volili, ti so vam napravili večje davke, kuluk (tlako), še v Macedonijo boste morali iti na tlako, najbolj neumni in hudobni pa pravijo, da so klerikalci na vladi itd. Količkor besed — toliko laži. Oglejmo si nekatere samostojne laži:

1. Laž je, da so naši poslanci na vladi; naši nimajo nobenega ministra, v vladi so sami Srbi; ker Radič s svojimi poslanci ne gre dol, imajo Srbi večino, z njimi so glasovali tudi Nemci in macedonski Turki.

2. Podla samostojna laž je, da so naši poslanci bili za večje davke, da so zanj glasovali, da so krivi večjih davkov; resnica je ta: naši poslanci so se bojevali, ostro govorili proti povišanju davkov, glasovali so proti povišanju davkov, s številkami so dokazovali, da Slovenci mnogo več davkov plačujemo, kakor je prav, a pri glasovanju so zinagali s pomočjo Nemcev Srbi, ker Radič ne gre dol. Ako lažnjiva preokaj Kirbiš in Fric dokažeta, da je kateri naš poslanec govoril ali glasoval za večje davke, dobila v uredništvu izplačanih 1000 K. Ker so naši samostojneži lagali in obrekovali glede davkov, pa jim povemo mi nekaj resnice, ki jim ne bo ljuba. Dobnik, vaš poslanec in voditelj, je večkrat, ne samo enkrat, pravil, da kmetje premalo davka plačujemo, to so pravili tudi nekateri njegovi zaupniki in pristaši. O priliki, ko se je mudila neka komisija zaradi regulacije Drave tukaj, je Dobnik rekel pred vsemi: »Mi premalo davkov plačujemo, zato je nemogoče, da bi se Drava regulirala, dokler se ne bodo davki povečali. Dobnikov svak, zloglasni učitelj Jarc, velik prijatelj Kirbiša, Frica, Solarja itd., je tudi javno v Selovi krmi kričal: Kmetom se predobro godi, kmetje premalo davka plačujejo, jaz jim bom davek zvišal! En samostojni kočar in mešetar mi je rekel: E, mi malo davko plačujemo, en mecelj zrnja prodam, pa je davek plačan. Glejte, ljudje božji, tako so govorili samostojni: kmetje premalo davka plačujemo. In samostojni kmetje niso nič ugovarjali, niso nastopili proti Dobniku, Jarcu itd., ampak so to mirno v žep vtaknili in s tem molkom menda pritrjevali. To je torej resnica: naši (t. j. klerikalci) so vedno že prejšnja leta pravili, da Slovenci in zlasti še kmetje preveč davka plačujemo, vi samostojneži »Dobnikom in Jarcem pa ste zatrjevali, da premalo davkov plačujemo. In Srbi so rajši vas samostojneže poslušali, ki ste jim pravili, da kmetje premalo davka plačujejo, da je torej prav, če davke zvišajo in niso hoteli poslušati naših, ki so trdili in s številkami dokazali, da imamo mi že prevelike davke, da se torej pri nas davki ne smejo zvišati. In načrt za te nove večje davke je bil napravljen že lani, ko so se bili samostojni v vladi, ko je bil še vaš Pucelj minister. Vaš Dobnik to dobro ve! In ker ste vi samostojni hujskači govorili, da so dosedanji davki premali, so vam pač Srbi po volji storili

Januš Golec.

Dva „čudeža“.

Otrok, ki se je enkrat opek, se boji ognja, pravi nemški pregovor. Resnico tega reka smo preiskusili v dobi svetovne vojne. Kolikokrat smo videli, da so po enkratnem ranjenju postali poprej nabolj neustrašeni junaki — bojazljivi.

Koliko je bilo takih, ki so kot popolnoma zdravi ter krepki znali umetnosti, da so ostali cel čas vojne doma v zaledju in seve danes nastopajo kot najbolj goreči Jugoslovani, češ, da so videli že daleč naprej pogin Avstro-Ogrske in kedo bi se boril za komaj napol živega mrljca. Danes, ko že nekaj let zopet uživamo mir, ne moremo obsojati ne enih ne drugih, ker človek živi samo enkrat, za smrtne vojne nevarnosti pa nima vsakdo poklica, akoravno to trdijo tudi naši slovenski militaristi, ki so se med vojno skrivali za varnim zapečkom kot zajci in bi tudi danes ubrali ravno isto pot plakosti, ako bi izbruhnila kaka resna vojna nevarnost.

Kratko in malo: vsakdo ni poklican za vojaka, posebno ne za časa vojne, ko je človeško življenje vredno manj nego ene muhe. In haš radi tega od višjih oblasti vsiljenega vojaškega poklica so med vojno na vojno službovanje obsojeni poskusili vse mogoče načine prevar, samo, da bi jim ne bilo treba v strelski jarek, kjer je bil človek klavna živina.

Toliko za uvod v boljše razumevanje naslednjih dveh slučajev, ki sem ju videl sam za bivanja po bolnicah.

Mislím, da kmalu za tem, ko se je začela vojna z Italijo, je bila v Rogoški Slatini otvorjena bolnica in osobito še takozvani ortopedični zavod. V tem ortopedičnem zavodu so zdravili potom elektriziranja, masaže, zračnih kopeli itd. vse one vojne žrtve, katerim so radi ran razni telesni udje otrpeli ali ohromeli.

Vodja ortopedičnega zavoda je bil svoječasní nemški zdravniški poslanec dr. Colja dr. Negri. Bil je sicer za-

grizen Nemeč, a kot zdravnik nepristranski napram vojaštvu in posebno moštvo vseh narodnosti ga je spoštovalo in ljubilo. Bil je tudi glede ortopedije strokovnjak in je pomagal marsikom na skozi življenje zopet rabne pete.

Jaz sem prispel v rogaško-slatinski ortopedični zavod tako že bolj proti jeseni leta 1917. Tedaj je tamkaj kar mrgolelo invalidov in to največ moštva. Največji negovaneč vseh je bil neki invalid-prostak, rodóm iz Gornje-Štajerske, ki je imel obe nogi hromi in so ga vozili k zdravljenju, pa tudi na sprehod v posebnem vozičku. Pred menoj je že bil tamkaj kakih 5 mesecev, a zdravljenje ni niti najmanj napredovalo. Sicer se je mož počutil dobro, ker je bil okroglo-rdečega lica, kot oglje črnih oči in tako prikupljivo kodrastih las. Ta gornještajerski invalid se je znal posebno prikupiti s svojo ljubko zunanostjo oficirskim gospem, ki so bivali tamkaj pri bolnih možeh. Dobival je iz nežnih ženskih rok cigarete, da jih je delil drugim, posebno hrano, bil je boljše oblečen — se je pač smilil nežnemu spolu, ker je bil tako luškan v obraz, mlad, sicer krepak, a čisto hrom na obe nogi. Znal je tudi svojim oboževaljicam tako ganljivo pripovedovati, a strašno slika, kako ga je na italijanski fronti nekje zagrabil mina, ga dvignila in ga vrgla daleč nazaj, kjer se je s silnim pokom razpočila, ga ni sicer ranila, a zračni pritisk ga je čisto omamilo za več tednov in ko se je prebudil iz omedlevice, so se mu vzbudili k življenju in za rabo vsi udje, samo noge ne. Bogzna kolikokrat je pravil zgodbo o vzroku ohromelosti in vsikdar ga je pri tej povesti pobožalo po licu več nežnih ženskih rok in v njegovo kapo so letele najboljše cigarete. Naš gornještajerski invalid je bil pač izmed vseh slatinskih vojnih žrtev najbolj pohabljen in radi tega od vojaštva in civilistov najbolj pomilovan in se mu je postreglo pri vsaki priliki.

Jaz sem videl tega invalida v veliki dvorani ortopedičnega zavoda, kjer mu je soproga dr. Negrija lastnoročno grela noge v razgretem zraku, mu jih masirala in elektrizirala.

Za mojega bivanja na Slatini je bil ortopedični zavod na novo opremljen s čisto novimi električnimi stroji ki so bili namenjeni zdravljenju otrpelih ter kraljevih rok in nog. Za gibanje nog so montirali v dvorano posebno kolo (becikel) na treh kolesih, ki je s pomočjo električnega toka teklo v krogu po dvorani. Invalide otrpelih nog so posadili na to kolo, jim privezali stopali na oba pedala in nato spustili električno kolo v tek. Pri tej vožnji je invalid moral pregibati obe nogi in se je tako vadil in krepčal za hojo.

No, ko je bil ta zdravilni in čudežni becikel montiran, je povabil dr. Negri gornještajerskega invalida kot prvega, da se popelje po dolgem času s pomočjo elektrike po dvorani. Zdravnik mu je raztolmačil in tudi lastnoročno razkazal čudatvorno moč becikla, invalid je privolil in sanitežji so ga posadili nanj in mu pritrdili obe stopali na pedala. Dr. Negri sam je spuščal v becikel električni tok in sicer polagoma, da se je kolo počasi premikalo in je invalid bil prisiljen komaj vidno premikati mrtve noge. Ta vožnja na električnem beciklu po tolikomesečnem čepenju v vozičku mu je očividno dobro storila, ker se je začel tako zadovoljno smehljati in nam povedal, da je bil sam svoječas kolezar. Zdravnik je spuščal v stroj vedno več toka, becikel se je vedno bolj hitro premikal in invalid je brez znakov bolečin ali nevolje vedno hitreje premikal noge. Prav naglo je že tekal stroj po dvorani, invalid se je zadovoljno vozil in zdravnik je bil že glasnega menja, da bo ta električni voziček edino zdravilno sredstvo za ohromelo vojno žrtev.

Ta vožnja na zdravilnem beciklu je že trpela dobrih 20 minut, invalid je bil videti vzradoščen, je bilo čisto očividno, da mu vožnja dobro stori. Ko je bil becikel v največjem teku in invalid v najbolj naglem pregibanju ohromelih nog, pa je stopil dr. Negri za moj hrbet in slišati je bil oni znani — tek — pregib električnega gumba, s katerim tok prekinemo, ali pa zopet zvezemo. V našem slučaju je pomenil — tek — ali več toka, ali prekin. Električni becikel se ni ustavil, ampak držal v krogu mimo nas s poprejšnjo brzino in invalid